

LESU ZDAR

JARO | 2023

LESYČR

ADJUNKTEM NA LÉTO

Hledáš smysluplnou brigádu na letní období?

Studuješ střední (věk 18+) nebo vysokou školu s lesnickým zaměřením?

Chceš propojit získané lesnické znalosti s praxí a s reálným životem?

**Chceš aktivně pomoci s ochranou
a obnovou našich lesů?**

Nabízíme:

- brigádu od června do září 2023 pro studenty VŠ, pro studenty SŠ po dobu letních prázdnin
- hodinový výdělek až 136 Kč/hod.
- min. doba trvání brigády 1 měsíc
- náplní brigády bude např.:
 - samostatná práce v porostu – vyhledávání kůrovce, kontrola lapáků a lapačů, kontrola stavu oplocenek či zjišťování škod zvěří
 - ve spolupráci s revírníkem můžeš vyznačovat těžby, měřit hraně, svěřkovat, provádět kontrolní měření
 - a spoustu dalších zajímavých činností...

Tvoje působiště bude na některé lesní správě nebo na lesním závodě, více v kontaktech na www.lesycr.cz.

V případě zájmu prosím zašli své stručné CV a název lesní správy/lesního závodu, o který máš zájem, na email: brigada@lesycr.cz, určitě se ti ozveme.

Pozn.: Brigáda je studentům lesnických oborů vysokých škol uznána jako předmět praxe, ev. individuální praxe studentům ČZU.

Vážení kolegové,

začnu dobrou zprávou. Už jenom skutečnost, že čtete tyto řádky, je důkazem toho, že vás časopis Lesu zdar zajímá – a to nás samozřejmě těší. Jak už jste si možná všimli, Lesu zdar prošel obměnou. Časopis upravil náš kolega Lukáš Chotěnovský graficky, změna je ale i obsahová. Pravidelně vás například chceme informovat o historii ukryté v našich lesích, o výjimečných stromech, přinášet tipy na výlety.

Hodně jsme váhali, jestli i nadále zveřejňovat významná pracovní jubilea. Tato rubrika nám, popravdě řečeno, občas způsobovala jistá nedorozumění. Čas od času jsme na někoho prostě zapomněli, případně jsme u jména uvedli nějakou nepřesnost. Stávat by se to samozřejmě nemělo a všem, kterých se to týká, se tímto veřejně omlouvám. V takovém počtu jmen k chybě není daleko. A co tedy s rubrikou bude dál. Někoho možná zklamá – v tištěné verzi časopisu už ji nenajdete, ale o významných výročí kolegů budete mít možnost se dozvědět i nadále. Na intranetových stránkách podniku.

Doufám, že se vám časopis bude líbit a přečtete ho od začátku až do konce. Na případnou kritiku jsem připravený, ale nejvíc se těším na vaše tipy pro další číslo. Pokud víte o něčem, co by čtenáře mohlo zajímat, prosím pište, telefonujte.

Za celý redakční tým přeji pěkné jaro.

Přemysl Šrámek | vedoucí Odboru marketingu a komunikace

Uzávěrka tohoto čísla byla 24. 3. 2023. Vydává | Lesy ČR, Přemyslova 1106/19, Hradec Králové, 500 08 nákladem 2100 výtisků. Kontakty | tel. 956 999 219, redakce@lesycr.cz, www.lesycr.cz. Evidenční číslo | MK ČR E 23696. Je distribuován zdarma. Jaro 2023.

OBSAH

2 | Krátce

4 | Hrozba lesních požárů

7 | Pálení klestu

8 | Už třicet let se stará o stádo bílých jelenů ve Žlebské oboře - rozhovor s odborníkem Zdeňkem Nevolem

11 | Tip na výlet

12 | Reprezentační ples LČR

14 | Plakát

16 | Činnost podniku

18 | Rekonstrukce červeného mostu v Babiččině údolí

19 | Den s kočím v lese

20 | Referent ochrany přírody Jan Dovrtěl - o boji proti erozi a dalším vlivům změny klimatu pomocí větrolamů

24 | Historie ukrytá v lesích

26 | Březové zmlazení může pomoci proti klikorohu borovému

28 | Zajímavosti

ČTYŘI ÚSEKY SCHWARZENBERSKÉHO PLAVEBNÍHO KANÁLU

OBNOVILY LESY ČESKÉ REPUBLIKY

Rekonstrukci čtyř úseků Schwarzenberského plavebního kanálu dlouhých bezmála tři a půl kilometru dokončily na Šumavě Lesy České republiky. Čtyřletý přeshraniční projekt za 21 milionů korun spolufinancovala 15 milionů korun Evropská unie.

Lesy ČR od roku 2019 obnovovaly opevnění Otovského a Schwarzenberského toku a dále toku Světlá. „Nejdříve jsme vybudovali lesní cestu K Oponě, po které se přivážel materiál na obnovu kanálu. Dnes se po ní dostává lesnický personál do porostů, ale využívá ji i veřejnost. Zpřístupnili jsme tak další úsek této národní technické památky,“ řekl Martin Poláček, vedoucí Správy toků pro povodí Vltavy z Lesů ČR, a pokračoval: „Z toků jsme odstranili pařezy zarostlé do původního opevnění a zasahující do průtočného profilu. Jako kdysi při stavbě kanálu posloužil k opravě zdí koryt místní kámen skládaný nasucho. V podmáčených místech jsme obnovili dřevěné opevnění dna.“

Schwarzenberský plavební kanál dnes kromě Lesů ČR v rámci partnerského projektu podpořeného v dotačním programu EU Interreg V – A Rakousko – Česká republika „Kulturní a přírodní dědictví Schwarzenberský plavební kanál – Bavorská niva“ oživují a propagují také Vojenské lesy a statky ČR a Tourismus Verband Böhmerwald, významná nadregionální organizace v oblasti rozvoje a propagace rekreační oblasti Šumava/Böhmerwald.

Kanál postavený v letech 1789 až 1793 převedl přes šumavský hřeben vodu z povodí Vltavy do povodí Dunaje. Z nepřístupných oblastí Šumavy se tak do Vídně splavovalo palivové dříví, jehož byl v Rakousku nedostatek, a prodávalo se za dvojnásobnou cenu oproti Praze. Aby bylo pro plavení dřeva dostatek vody, do kanálu se tehdy svedly okolní toky a vybudovaly se nádrže. Po kanále se plavilo dříví asi sto let, dnes je národní technickou památkou.

LETOŠNÍ DNY ZA OBNOVU LESA ZAČALY

Pracovní akce pro veřejnost připravují lesní správy a závody pro veřejnost v celé zemi. Na desítkách míst lidé pod vedením lesníků každoročně uklízejí les, opravují oplocenky a dělají, co je třeba. První Den se konal v sobotu 4. března v Bzenci na Lesní správě Buchlovice. Několik desítek lidí tam nasbíralo přes sto kilogramů šišek, které vy-
luští v Semenářském závodě v Týništi nad Orlicí, aby se za dva tři roky vrátily do lesa v podobě sazenic.

FOND NA OBNOVU A ZAKLÁDÁNÍ VĚTROLAMŮ

ZŘÍDÍ LESY ČESKÉ REPUBLIKY

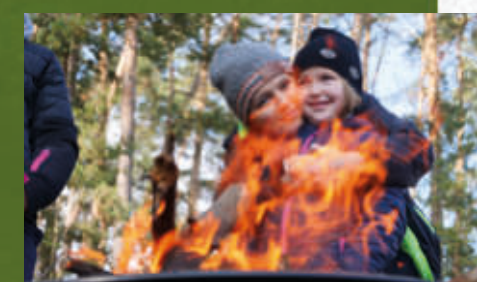
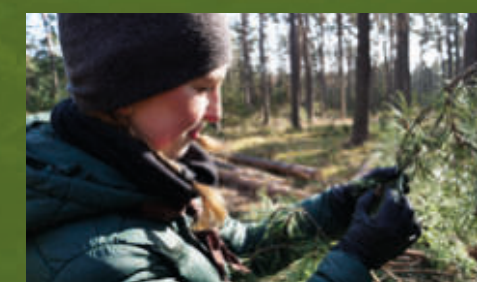
Speciální fond se 150 miliony korun, díky němuž podnik založí a obnoví větrolamy v celé zemi, zřídí letos na jaře Lesy České republiky. Přírodní štíty tvořené mnoha dřevinami a keři zabrání erozi půdy a zadrží vodu v krajině.

Zejména v zemědělsky obhospodařovaných oblastech ohrožených větrnou erozí brání větrolamy přemístění a vysušování půdy, ochlazují i zvlhčují vzduch, zlepšují klima a biodiverzitu.

„Hektar zdravého větrolamu ochrání 150 až 200 hektarů zemědělské půdy v hodnotě stovek milionů korun. Dnes o ně pečujeme na 780 hektarech v Jihomoravském kraji a vytipovali jsme další lokality, například v Polabí. Vzhledem ke klimatické změně to považuji za jedno z podstatných rezortních témat,“ uvedl generální ředitel Lesů ČR Dalibor Šafařík. Nej hustší síť větrolamů se dnes v České republice nachází v Dolnomoravském a Dyjsko-svrateckém úvalu v okresech Břeclav, Znojmo a Hodonín. O většinu z nich pečují právě Lesy České republiky.

Větrolamy tvoří osm až čtyřicet metrů široké pásy různých druhů stromů, zejména javorů, dubů, jasanů, topolů, jilmů, lip, ořešáků a dalších včetně ovocných dřevin i keřů. Rozčleňují krajinu a slouží i jako hnízdiště ptáků a migrační útočiště zvláště chráněných druhů zvířat.

Vše tradičně vyvrcholí podzimním velkým Dnem za obnovu lesa – v jeden den na více místech v zemi. „O podrobnostech budeme průběžně informovat na sociálních sítích i našem webu,“ řekl Přemysl Šrámek, vedoucí Odboru marketingu a komunikace Lesů ČR.

Termíny malých Dnů za obnovu lesa průběžně doplňujeme na www.klubnoveholesa.cz nebo ve stejnojmenné mobilní aplikaci.

Na YouTube kanále Lesů ČR se podívejte na video z Bzence. Nebo načtete pomocí QR kódu.

JAK ZVLÁDÁME LESNÍ POŽÁRY

Problematika lesních požárů a možných rozsáhlých lesních požárů nenechává v klidu největšího správce lesních pozemků Lesy České republiky, s. p., který hospodaří na 1,2 milionu hektarů lesní půdy, což je zhruba 46 % celkové rozlohy lesních porostů v ČR.

Lesy ČR vnímají tuto hrozbu jako velice reálnou, podpořenou zejména klimatickými jevy posledních let a umocněnou rozsáhlou kůrovcovou kalamitou, která v zasažených oblastech mění i mikroklimatické podmínky. Jedná se především o vysoce vysychavé lokality s nadměrným bylinným patrem. V nich hrozí hlavně v jarních měsících, ať už nedbalým počínáním, nebo vlivem přírodních jevů, zvýšené nebezpečí vzniku a nekontrolovaného šíření lesních požárů, o čemž jsme se přesvědčili i v nedávné době v národním parku České Švýcarsko.

Na základě těchto skutečností přijaly Lesy ČR řadu opatření ke snížení možného rizika. Shrnuty jsou zejména v dokumentu „Strategie LČR pro předcházení vzniku lesních požárů“. Z dalších opatření můžeme jmenovat uzavřené „Memorandum o spolupráci v prevenci a opatření před šířením lesních požárů“ mezi Hasičským záchranným sborem ČR (HZS) a Lesy ČR nebo dlouhodobý projekt zaměřený na udržení vody v krajině Vracíme vodu lesu. Nelze opomenout ani zvýšenou veřejnou osvětu. Důležitou roli mají nastavené vnitřní předpisy podniku a podmínky při pálení klestu ať ze strany podniku, tak ze strany smluvních partnerů, kteří provádějí lesnické činnosti pro Lesy ČR. Další doporučení možných opatření v této oblasti očekáváme na základě probíhajícího výzkumného projektu „Návrh managementových opatření snižujících riziko vzniku lesních požárů“, který bude finálně uzavřen a předán do poloviny letošního roku.

Strategie popisuje koncepční úkoly, cíle, opatření a doporučení, které přijímáme na základě analýz požárů. Výstupy těchto analýz slouží rovněž k nastavení metodiky pro postupy předávání informací, následnou likvidaci škod a k dalším preventivním opatřením. Data jsou dále postoupena do informačního systému GIS.

V roce 2022 podnik evidoval 261 požárů se škodou ve výši 5,16 milionu korun. Celkem 49 požárů vzniklo při pálení klestu a škoda dosáhla 439 tisíc korun. Jelikož se jednalo převážně o pozemní požáry na plochách s minimálním zastoupením lesních kultur, byla škoda ve srovnání s tou celkovou poměrně nízká. V roce 2022 vzniklo 80 % požárů v prvním pololetí roku z důvodu suchého klimatu, naopak v druhé polovině roku byly klimatické podmínky příznivější, a tudíž i intenzita počtů požárů se snížila. Lesy ČR evidují v roce 2022 plochu zasaženou požáry na výměře bezmála 65 hektarů. Tento vývoj je podle našich statistik předvídatelný a opakuje se v tříletých intervalech. A právě proto LČR přistupují k preventivním opatřením z hlediska ochranné služby a leteckému hlídkování.

Největším případem byl požár na ploše pěti hektarů v obvodu katastru Vrábče poblíž Českého Krumlova 29. března 2022. Tento požár a jeho příčina byla vyhodnocena vyšetřovatelem hasičů jako nedbalostní jednání a nezákonné rozdělování ohně v lese. Způsobená škoda na lesním majetku nepřesáhla 150 tisíc korun díky tomu, že se jednalo o pozemní požár v mytním porostu se zastoupením borovice lesní, která je relativně dobře chráněna silnou borkou.

Požárům způsobeným nedbalostí návštěvníků lesa nelze však dost dobře zabránit. Toto riziko představuje značnou většinu příčin požárů v lesních porostech. Nejrizikovější období vzniku nadále zůstává předjaří se suchou vegetací a období letních prázdnin s deficitem dešťových srážek a se zvýšenou koncentrací návštěvníků lesa. Pro minimalizaci těchto případů Lesy ČR aktivně provádějí osvětovou činnost, a to jak prostřednictvím mediálních kampaní, tak i formou lesní pedagogiky. Ta je zaměřená na osvětu převážně mladé generace a těší se velké oblibě jak u dětí, tak i u dospělých.

Dalším důležitějším prvkem v prevenci proti vzniku požárů je bezesporu hlídková služba. Lesy ČR tuto službu zajišťují pozemním personálem a od roku 1993 podnik využívá i leteckou hlídkovou službu, do které ročně investuje cca dva miliony korun. Mnohokrát se její monitoring osvědčil, zejména v nepřístupných terénech. Tato preventivní ochrana je velmi důležitá a je nedílnou součástí ochrany lesů proti vzniku požárů.

Lesy ČR v roce 2022 realizovaly více než 190 vodních staveb v rámci projektu Vracíme vodu lesu. Podnik obnovuje a staví vodní díla – nádrže, rybníky, ale i mokřady, tůně, a obnovuje rašeliniště, což má mimo jiné jeden důležitý cíl – zadržet vodu v krajině. Nově vystavěná a upravená vodní díla mohou zároveň sloužit jako možné zdroje požární vody.

V rámci „Memoranda o spolupráci v prevenci a opatření před šířením lesních požárů“ mezi HZS ČR a Lesy ČR byla nastavena pravidla pro výměnu dat v GIS vrstvách. Poskytujeme tedy data o organizačním členění Lesů ČR, dále kontakty na odpovědné osoby, plošné rozložení lesních porostů včetně jejich stáří, mapy zdrojů vody a lesních cest využitelných v případě požáru.

Grantová služba, která byla zadána v listopadu 2021 na zpracování projektu Návrh managementových opatření snižujících riziko vzniku lesních požárů, byla veřejnou soutěží zadána řešitelské firmě IFER – Ústav pro výzkum lesních ekosystémů, s.r.o., která se již v minulosti zabývala řešením a problematikou lesních požárů a bude mít s touto problematikou jistě zkušenosti. Cílem projektu je pak celkové zvýšení efektivity požární prevence, identifikace požárně nejrizikovějších lokalit, integrace protipožárních opatření uplatňovaných na kalamitních holinách a samozřejmě i ekonomický přínos na uchráněných hodnotách a stavu lesa.

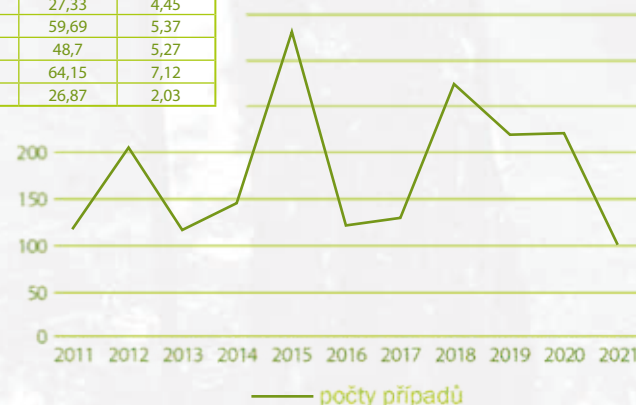
Věřme, že tyto kroky povedou ke snížení počtu a rozsahu lesních požárů v České republice. Přesto je stále třeba připomínat a často apelovat na všechny, kteří v lese hospodaří, pracují nebo ho jen využívají k rekreaci, aby svým chováním a jednáním nezvyšovali rizika vzniku požárů či požár dokonce nezpůsobili.

Chtěl bych touto cestou poděkovat za obětavou a namáhavou práci všem složkám záchranného systému i ostatním osobám, které se přímo i nepřímo podílejí na hasebních pracích a na likvidaci požárem zasažených lesních porostů.

Jiří Smetana | vedoucí oddělení BOZP a PO Lesů ČR

Data a vývoj požárů u LČR

rok	případy	plocha v ha	škoda v mil.
2011	116	26,49	2,56
2012	200	227,69	34,51
2013	112	18,39	2,33
2014	145	17,6	2,28
2015	327	58,08	8,69
2016	120	17,43	1,86
2017	126	27,33	4,45
2018	270	59,69	5,37
2019	217	48,7	5,27
2020	219	64,15	7,12
2021	102	26,87	2,03

POZOR NA NEBEZPEČÍ POŽÁRU PŘI PÁLENÍ KLESTU

Jarní měsíce, zejména březen a duben, patří mezi velmi rizikové pro pálení klestu. Při nedodržení všech bezpečnostních a protipožárních opatření dochází právě v tomto období k nejčastějším požárům. Pojdte si s námi připomenout pravidla, za jakých podmínek lze klest v lese pálit.

V období od dubna do října se pálení zakazuje, výjimku zákazu uděluje generální ředitel, ředitel lesního závodu, ředitel závodu lesní techniky nebo oblastní ředitel. V ostatních měsících je možné pálit klest na pasece po ohlášení přes webovou aplikaci nebo operační středisko Hasičského záchranného sboru ČR a za dodržení všech protipožárních opatření.

Při pálení musí být dodrženy následující podmínky:

- Před začátkem pálení musí být příslušné jednotce hasičského záchranného sboru oznámeno datum, čas, místo pálení a jméno osoby za pálení odpovědné.
- V blízkosti suchých travin, na rašeliništích, v lesních porostech, na pařezích a jiných požárně nebezpečných místech nebo za trvání požárně nebezpečné situace jako například za silného větru, dlouhotrvajícího sucha a podobně je pálení zakázáno.
- Pokud není v době pálení souvislá vrstva sněhu o minimální výšce 5 cm, nebo vydatný déšť 5 mm/m²/24 hodin, musí být zajištěn minimální požární dohled nad pracovištěm*. Dále je po dobu pěti dnů zajištěna kontrola ohnišť minimálně třikrát za 24 hodin. O požárním dohledu a kontrole je učiněn písemný záznam (nebo záznam z aplikace Webdispečink) s uvedením časů a osoby, která požární dohled a kontrolu provedla.
- Pokud není v době pálení souvislá vrstva sněhu o minimální výšce 5 cm, nebo vydatný déšť 5 mm/m²/24 hodin, je na místě zajištěn zdroj vody pro hašení v minimálním objemu 1000 litrů i po dobu požárního dohledu. Zdroj vody pro hašení je možno nahradit přenosným hasicím přístrojem s hasicí schopností 21A v počtu dvou, nebo jeden 34A.

* Požárním dohledem se rozumí: Požárně bezpečnostní opatření, kdy ve stanovených intervalech s ohledem na specifické riziko je kontrolován prostor, kde hrozí vznik požáru. Interval dohledu je stanoven maximálně po jedné hodině a doba dohledu je minimálně osm hodin.

Při pálení klestu z důvodu udělené výjimky je vždy na těchto pracovištích nutná přítomnost cisterny s minimálním množstvím hasicí vody o objemu 3 m³ včetně hadic a čerpadla pro případ okamžitého hašení. Ohniště musí být na konci směny zcela uhašena. Zajištěný požární dohled zpracuje písemný záznam (nebo záznam z aplikace Webdispečink) s uvedenými časy a osobami, které požární dohled prováděly.

OBORNÍK S LEHKOU PORUCHOU BARVOCITU

Ve Žlebské oboře se už třicet let stará o stádo bílých jelenů. Říká, že je to dobrá služba.

ZDENĚK NEVOLE

Jak jste se do zdejší obory dostal?

Nejdřív jsem pracoval v Hradci Králové v Lesprojektu jako taxátor. To nebylo špatné, člověk se podíval po republice, zjistil, co, kde a jak dělají, získal pohled na les z vyšší perspektivy, nejen ze svého malého dvorečku. Pak jsem se na bývalém Lesním závodě Ronov nad Doubravou jako myslivecký referent staral o několik obor, to jsem byl ve Žlebech každou chvíli, a pak už tu zůstal natrvalo. Bylo mi něco málo přes třicet a měl jsem víze. Jako každý v tomhle věku.

Týkaly se chovu?

Jednoznačně. Chtěl jsem pokračovat v práci svého předchůdce. Hlavní bylo zachovat zdraví celého chovu a dosáhnout, aby byl bílý, tedy barevně podobný tomu žehušickému, dnes soukromému, který jsme stále doháněli. A to se povedlo, nejen barevně, ale i geneticky. Dělali jsme později výzkum s brněnskou univerzitou zaměřený na genetiku a vyšlo z něj, že populace žlebských jelenů na tom není zdaleka tak špatně, jak by se předpokládalo, když žije malá populace celá léta, desetiletí i staletí na jednom místě.

Jak tedy chov začínal?

V roce sedmdesát tři se šesti kusy červené zvěře ze Žehušic. Několik prvních let se sem přesouvala jen divoce zbarvená zvěř.

Nešlo o bílé jeleny?

Geneticky ano, ale vizuálně ne. Zbarvení bílých jelenů souvisí s genetickou mutací způsobující poruchu ukládání barviva. Genetika vedení bílé barvy je složitá a v populaci se vyskytují jedinci bílí, převážně bílí, strakatí a divoce zbarvení, tedy i červení. Každý typ zbarvení závisí na dědičných vlohách získaných po rodičích.

Proč se vlastně divokým jelenům říká červení, když jsou hnědí?

To už je tak historicky dané. Píše o tom i profesor Bartoš, který se dříve jako jeden z mála vědců bílým jelenům věnoval. Podívejte se na ně v letním šatu, když jim do srsti zasvítí slunce. Jinou, než červenou barvu neuvidíte. Mám tedy lehkou poruchu barvocitu, ale jak mi napsali do posudku, když jsem dělal řidičák, základní barvy rozeznává.

„O albínech se tradovalo, že kdo je zastřelí, do roka zemře.“

Mluvíte o bílém zbarvení jelenů jako o anomálii, lidi ale fascinuje.

Jako každé bílé zvíře – velryby, lvi, jeleni. Je to prostě zvláštnost. O albínech se tradovalo, že kdo je zastřelí, do roka zemře. Tak se to asi párkrát stalo, a lidem to začalo připadat magické. Souvisí to asi i s církví a zbožštěním. Známe různé výjevy, jak na zem sestoupil z nebe bílý jelen, počítám, že nesl na hřbetě patrona Huberta. Mě se ale tyhle věci nedotýkají, jsem pragmatický kozoroh. Ono by to asi ani jinak nešlo. Kdybych měl mít strach ulovit nějakého žemláka.

Žemláka?

To je označení používané pro kus převážně bílého zbarvení, není tedy čistě bílý. Kdybych měl strach ho ulovit, bylo by jich tady tisíc, ale já už bych tu nebyl.

Vraťme se zpátky. Jak se tedy podařilo odchovat dnešní bílé stádo, ve kterém je těch červených jelenů a laní jen několik?

Po restitucích jsme ve Žlebech začínali na 40 kusech, dnes jich máme sto. Už v minulosti se citlivě z chovu odstraňovali barevně nevhodní jedinci a pokračujeme v tom dodnes, abychom dosáhli lepšího barevného složení stáda. V oboře Janovice jsme založili chov z pěti bílých laní a k nim jsme přidali jednoho cizího červeného jelena. Nakonec se z nich po letech vytřídilo docela pěkné potomstvo, které už mám dnes zase ve Žlebech.

Dá se říct, že většina potomstva dědí geny po dominantním jelenovi?

To si myslí skoro každý, že jelen, který stádo ovládá, který troubí, sbíjí a odhání ostatní jeleny, že to potomstvo je jeho. Ani náhodou. Ani náhodou! Po něm je takových třicet procent. Boční jeleny neuhlídá. Když máte velké stádo, ten jeden chudák pořád pobíhá a hubne a hubne. Pak se nakonec oddělí malé tlupy ovládané dalšími jeleny.

„Ve Žlebech jsme začínali na 40 kusech, dnes jich máme sto.“

Podle čeho vybíráte lovené kusy?

Obora není nafukovací. Na 120 hektarech máme plný stav, takže kolik kusů se v roce narodí, tolik je třeba vyřadit. Vždycky bereme v potaz zdravotní stav a barvu. Když jsou na tom dva kusy zdravotně úplně stejně a jeden je bílý, vyberu toho druhého. Stejně postupovali od 19. století i v Žehušicích. Jde o to nepustit do říje divoce zbarvené kusy, což znamená, že je vyřadíte z chovu ve čtyřech, pěti letech. Ve volné přírodě nebo ve standardní oboře se to z mysliveckého hlediska jeví jako nesmysl, ale v oboře bílých jelenů je to jinak. Redukujeme zkrátka možnost přenosu červené barvy a podporujeme tu bílou.

„Kdybych měl strach ho ulovit, bylo by jich tady tisíc, ale já už bych tu nebyl.“

Když jsme se byli v oboře podívat, překvapila mě důvěra, s jakou se zvěř přiblížila ke krmení vzdálenému jen několik metrů od auta.

Když přijedete do kterékoli obory a zvěř k vám vůbec nejde a odbíhá, vidíte, že tam střílí z aut nebo z traktorů. To se u nás nikdy nedělalo. Zvěř tedy považuje dopravní prostředek za něco normálního, co jí neublíží. Znejistí ji jen agresivní barva auta, žlutá nebo oranžová, a taky se jí nelíbí dvě tři auta za sebou. To není normální. Utíká taky kvůli houbařům, ale techniky se nebojí. Na těžaře se kolikrát přijde podívat i z dvaceti metrů, co dělá.

Obora je atraktivní i pro filmaře, vidíte?

Točily se tu různé filmy, třeba Zátopek, ale záběry nakonec režisér nepoužil. Víte, jak Zátopek běhal? To měl člověk pocit, že zdechne. A on tomu prý říkal jelení běh. Tak si filmaři představovali, že přijde na cestu jelen, popojde, podívá se na Zátopka, otočí se, poodejde, ještě se na něj podívá a pak odběhne a bude tak Zátopka inspirovat. Celé dopoledne strávili v lese. Nebo když tu pan Svěrák točil pohádku Tři bratři, myslel jsem, že mě raní mrtvice.

Proč?

Měl představu, že ten nejmladší klučina pojede na jelenovi. No, to jsem řekl, že nepojede. Vzali si tedy preparát, co visí na zdi, kůži z jelena, postavili takovou kozu, na ni dali tu kůži, postavili dráhu, kolem ní roští a v pohádce jede kluk na jelenovi. Je to asi pětivteřinový záběr.

Hodně si vymýšlejí?

Když se to trochu koriguje, jsou jejich představy i reálné, pokud pominu tenhle případ. Tady byl jeden, kterému říkám, že máme bílé jeleny, a on se otočí na Frantu a ptá se: „Uděláš z bílého hnědého?“ Ten na to bohémsky: „Jako prd.“ Oni si poradí skoro se vším, to jsem viděl mnohokrát.

„Obora není nafukovací. Na 120 hektarech máme plný stav, takže kolik kusů se v roce narodí, tolik je třeba vyřadit.“

Ve Žlebech jste už třicet let. Neumím si představit zůstat tak dlouho na jednom místě.

Kdysivá, když jsem sem nastupoval, to bylo prvního května devadesát tři, mi můj předchůdce Standa Beků řekl, že slouží od roku sedmdesát dva. Mě hned napadlo, že to nemůžu vydržet. A podívejte. Je to dobrá služba.

Jak to výročí oslavíte?

Já slavím každý den. Proč bych měl čekat na nějaké výročí. Večer si dáme víno, a to se pak na všechno kouká líp. Ale oslavíme to i pracovně. První víkend v květnu uděláme pro lidi v naší veřejné ukázkové obůrce dětský den, a až skončí, dáme si vína o trochu víc.

Eva Jouklová

**TIP
NA VÝLET**

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA OSYPANÉ BŘEHY U STRÁŽNICE

Osypané břehy naleznete v přírodním parku Strážnické Pomoraví. Jedná se o neregulovaný úsek řeky Moravy se třemi vyvinutými meandry a přilehlými lesy. Nachází se na Jižní Moravě 2,5 km severozápadně od města Strážnice. Leží na řece Moravě jeden kilometr před soutokem s Veličkou. V těsné blízkosti rezervace je velká písčinná (dobývací prostor Strážnice – Přívoz).

Unikátním přírodním výtvozem je 13 metrů vysoká písčná stěna v nárazovém břehu meandru, která vznikla zaříznutím řeky do vátých písků.

Region | Jihomoravský kraj
GPS | 48,918315 17,278738

V sousedství přírodní památky je velká písčinná, ve které stále probíhá těžba. Výměra přírodní památky je 75,9 ha. Osypané břehy jsou součástí evropsky významné lokality soustavy Natura 2000 – Strážnická Morava a ptačí oblasti Bzenecká Doubrava – Strážnické Pomoraví.

V písčných stěnách nebo v jejich okolí hnízdí ledňáček říční, břehule říční, moudivláček lužní, písík obecný. Na písčných plochách se drží písčomilné druhy rostlin (kolenec Morisonův, silenka ušnice).

Zdroj | Wikipedia.org
Foto | Michal Komárek

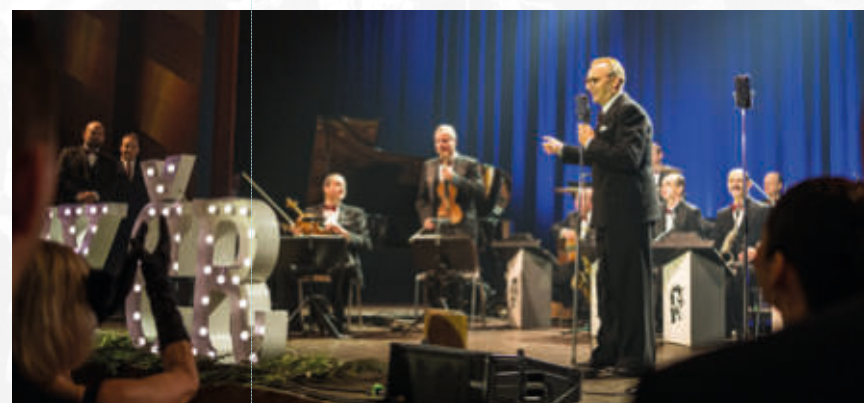

Další tipy na výlety naleznete na webu Klubu nového lesa
www.klubnoveholesa.cz

BYLO VYPRODÁNO!

REPREZENTAČNÍ PLES LESŮ ČR

Po kratší pauze způsobené protiepidemickými opatřeními jsme se v sobotu 4. února opět sešli na tradičním Lesnickém reprezentačním plese Lesů ČR ve slavnostně vyzdobeném kongresovém centru Aldis v Hradci Králové.

Po krátkém trubačském úvodu všechny návštěvníky přivítal generální ředitel Dalibor Šafařík, a pak už moderátor večera Petr Pěkníc pozval na parket taneční uskupení MZ Dance Team. Ve velkém sále noblesní atmosféru navodil Ondřej Havelka and his Melody Makers. V malém sále vyšla vstříc milovníkům dechovky Plechová kapela Karla Vacka, oba parkety se tak rychle zaplnily.

Ve velkém sále jsme pak přeladili na současnou hudební scénu, kterou reprezentovala dvojice zpěváků Tereza Černochová a Matěj Ruppert, kteří spolu vystupují pod názvem G-Point Hunters. V malém sále dechovku vystřídal Blue Moon Band se svým širokým repertoárem skladeb z šedesátých až devadesátých let. Hudební program pak zpestřila bubenická show Groove Army, která rozvibrovala oba společenské sály.

K tradicím tohoto plesu patří slosování vstupenek o atraktivní ceny. Napětí v sále při losování hlavních cen na pódiu bylo téměř hmatatelné. Když ceny našly své adresáty, pokračoval program ve velkém sále koncertem zpěvačky Terezy Maškové a její kapely. Úplný závěr si vzala na starost revivalová skupina Abba Stars. Pak už nezbývalo, než se rozloučit a doufat, že se za rok zase sejdeme.

Ladislava Řehounková

PROGRAM VRACÍME VODU LESU

Lesy ČR pokračují v přípravě a realizaci vodohospodářských opatření sloužících k zadržování vody v krajině. Jedná se zejména o výstavbu a obnovu – rekonstrukce – malých vodních nádrží, obnovu zaniklých či provedení nových drobných vodních prvků v krajině (tůň, slepá ramena, mokřady či využívání terénních depresí a zemníků k pozvolnému zasakování vody), provádění revitalizací v minulosti nevhodně upravených koryt vodních toků a úpravy vodního režimu v lesích.

Od roku 2019 jsou tato opatření součástí programu Vracíme vodu lesu, kterým podnik reagoval na negativní projevy sucha a nedostatku vody v předchozích letech. Technická opatření jsou nedílnou součástí procesu adaptace na probíhající změny klimatu v lesnickém hospodaření. Za čtyři roky fungování programu bylo v rámci 630 dokončených staveb již vynaloženo přes 860 milionů korun.

Stavby jsou financovány z vlastních zdrojů podniku a z dotačních prostředků. Na obnovu a výstavbu nových vodních děl (vodních nádrží) jsou využívány zejména dotační programy Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádržích – 2. etapa – a náhrady podle § 35 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, Ministerstva zemědělství. Revitalizace vodních toků a komplexní úpravy – obnovy přirozeného vodního režimu rozsáhlejších území, například rašelinišť, lužních lesů a mokřadů, jsou většinou spolufinancovány z dotací Operačního programu Životního prostředí a na realizaci drobných opatření k zadržování vody, například tůní, se pak daří získávat prostředky z národních dotačních programů Ministerstva životního prostředí. Jedná se o Program péče o krajinu (PPK) a Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK).

V roce 2022 bylo dokončeno 190 stavebních akcí. Celkové náklady na opatření přesáhly 240 milionů korun, z toho činily přes dvě třetiny dotace. Jednalo se o stavby 37 vodních nádrží, dvou revitalizací vodních toků o délce 1,9 km a devět lokalit s prováděnou úpravou vodního režimu o rozloze 128 hektarů. Významné bylo provádění i drobných lokálních opatření k omezení rychlého odtoku vody zahrazením meliorační odvodňovací sítě, hloubením tůní a využitím přirozených či umělých terénních depresí k zadržení vody. Bylo vyhloubeno 373 tůní o celkové ploše přesahující 5,2 hektaru. Jedná se o rekordní počet, což si zaslouží poděkování všem pracovníkům, kteří se podíleli na přípravě, provedení a zajišťování financování těchto akcí. Dále bylo zajištěno zpracování 60 projektových dokumentací, včetně provádění související inženýrsko-investorské činnosti.

V roce 2023 plánuje podnik pokračovat v obdobném trendu příprav a realizací vodohospodářských staveb programu Vracíme vodu lesu. Předpokládá se vynaložení zhruba 250 milionů korun.

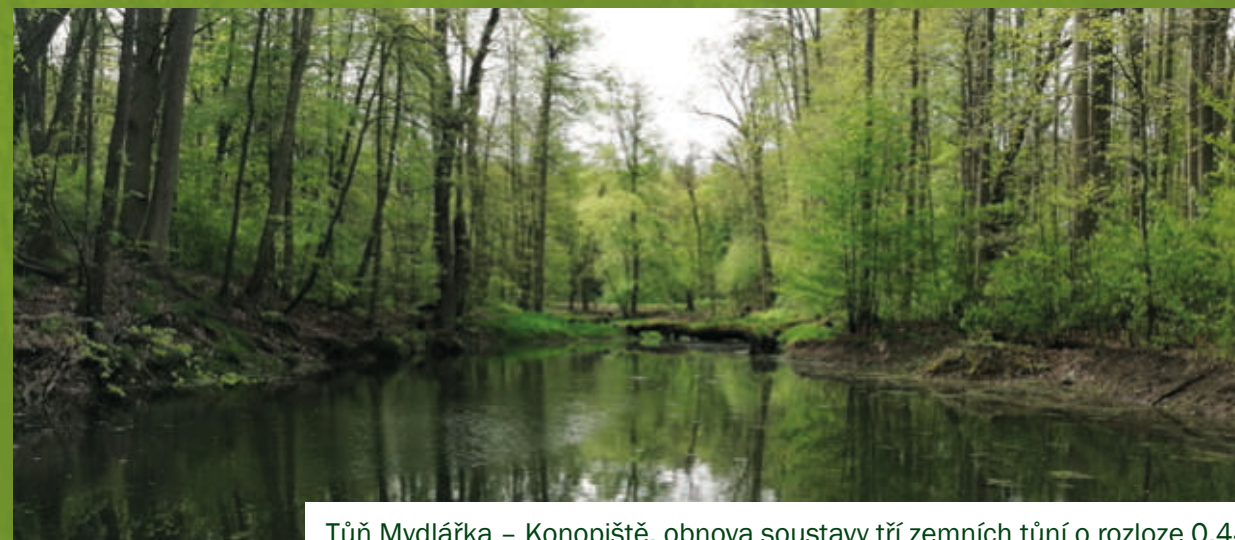
Jiří Kubíček

Přehled vynaložených nákladů programu

rok	2019	2020	2021	2022
Náklady (mil. Kč)	230	210	180	240
Stavby (ks)	100	160	180	190
Projekty (ks)	80	150	90	60

Přehled parametrů dokončených opatření

rok	2019	2020	2021	2022
Bodová vodní nádrže	34 ks (36,5 ha)	40 ks (33 ha)	23 ks (17,2 ha)	37 ks (44,1 ha)
tůně	86 ks (1,3 ha)	274 ks (4 ha)	262 ks (5,4 ha)	373 ks (5,2 ha)
Liniová	11 akcí (1,3 ha)	7 akcí (4,9 ha)	6 akcí (4,1 ha)	2 akce (1,9 ha)
Plošná	12 území (800 ha)	17 území (150 ha)	10 území (141 ha)	9 území (128 ha)

Tůň Mydlářka – Konopiště, obnova soustavy tří zemních tůní o rozloze 0,44 ha v místě zazemněného slepého ramene Konopišského potoka.

Zlepšení vodního režimu odvodněných lesních půd – lokalita Měkušina v Žďárských vrších. 17 příčných dřevěných objektů, snižuje podélný spád, zadržuje vodu a zpomaluje rychlý soustředěný odtok ze sítě přehloubených odvodňovacích příkopů.

Celková obnova Černého rybníka o rozloze 1,4 ha na Tábořsku.

ZAČALA REKONSTRUKCE

ČERVENÉHO MOSTU V BABIČČINĚ ÚDOLÍ

Trámový věšadlový most v turisticky oblíbené oblasti u České Skalice mezi Slatinou nad Úpou a Žernovem je po desítkách let provozu v havarijním stavu. Lesy České republiky zahájily jeho kompletní rekonstrukci. Vymění dřevěnou nosnou konstrukci i její kamenné podpory, také zábradlí a mostiny, tedy podlahu. Stavaři most v únoru uzavřeli do konce letošního roku.

„Protože jde o kulturní památku, konzultovali jsme celý projekt s Národním památkovým ústavem v Josefově. Podmínkou bylo využití masivu a naprosto stejná podoba mostu jako nyní,“ řekl oblastní ředitel Lesů ČR pro východní Čechy Karel Fišer. Použité dřevo pochází z tamních lesů.

Pokud nebude možné v místě zbudovat provizorní lávku pro pěší, Klub českých turistů připravuje náhradní trasu, kterou popsal Pavel Staněk, předseda náhodského značkářského obvodu: „Směřem od Havlovic se červená značená trasa před Červeným mostem spojí s modrou. Turisté budou pokračovat ke Zlámaným vodopádům, odbočí vlevo, vydají se přes osadu Pohodlí a Pohodelskou lávku, kde se napojí na původní trasu.“

Případná provizorní lávka ale nebude určená pro cyklisty, pro ně značkaři připravili novou trasu: „Směřem od Havlovic se u Slatinského mlýna vydají po silnici na Červenou horu a Žernov, ve Zlíně se dostanou přes Úpu a mohou pokračovat do Ratibořic,“ doplnil Pavel Staněk s tím, že Klub umístil tabule s informací o uzavření mostu na všech turisticky významných místech v okolí a uzávěru nechal vyznačit i na serveru Mapy.cz.

Eva Jouklová

Načtete QR kód a shlédnete video s reportáží o rekonstrukci

DEN S KOČÍM V LESNÍ TĚŽBĚ

Jaroslav Marvan z Květné u Lukové začal podnikat v lesnických službách v roce 2004. Začínal s motorovou pilou a traktorem. Postupně si pro práci v lese pořídil i koně, protože jak sám říká, jen technika na všechno nestačí. Pojďte se s námi podívat, jak taková práce kočího vypadá.

Je středa 25. ledna brzy ráno. Scházíme se ještě za tmy, abychom do připravovaného videa natočili záběry ranního krmení. Sedmiletá klisna Hena a šestiletý valach Arkas se na svou snídani evidentně těší. Dostávají seno, kukuřičný a ječný šrot, oves a slámu, to vše spařené horkou vodou a zalité trochou melasy. Koně se poté nechají zhruba hodinu a půl trávit, než se vydají do práce.

Oba chladnokrevníci si práci v lese poprvé vyzkoušeli loni v lednu. „Nejdřív si kůň musí zvyknout na chomout a postroj, pak se učí povely jako čehý a hot a zapřáhne se do povozu,“ říká kočí Jaroslav Marvan. Do lesa se poprvé koně dostanou zhruba v pěti letech. Klisna Hena je slezský norik, valach Arkas českomoravský belgik, nejstarší plemeno u nás. Obě tato plemena jsou zařazena do programu na ochranu genových zdrojů domácích plemen hospodářských zvířat.

Venku se rozednilo a my můžeme vyrazit do lesa. Je leden, teploměr ukazuje kolem nuly, a les, ke kterému míříme, je v mlžném oparu. Přidává se k nám druhý kočí a vydáváme se do lesů nedaleko obce Trpík na Orlickoústecku. Zde budou koně přibližovat dřevo v přirozené obnově. Za směnu je kůň schopen vytáhnout deset až dvanáct krychlových metrů dřeva, záleží na terénu a vzdálenosti. „Koním chvíli trvá, než si zvyknou na pracovní tempo. Zpočátku jsou příliš uspěchaní, ale po pár smykách začnou chodit takzvaně na myšlenku,“ říká s úsměvem kočí Marvan. Přibližování koňmi je šetrné k lesnímu ekosystému, a i když mají chladnokrevní koně určitý prostor v oblasti nenáročného rekreačního ježdění, jejich stěžejní úloha zůstává i nadále právě v šetrném působení v lesních porostech.

Les, kde se nacházíme, je na rovině, proto je pro koně práce náročnější, než když přibližují dřevo v kopcích a při manipulaci může pomoci svah. Je tedy třeba nechat koně častěji odpočinout. Když se koně zastaví k odpočinku, je zřetelně vidět, jak z nich stoupá pára. „Kočí pozná, kdy je kůň unaven. V tomto případě je nechávám odpočinout zhruba po dvou hodinách práce,“ poznamenává Marvan. Mezitím nás navštěvuje místní revírník, který s kočím plánuje další práci. Zhruba po třech hodinách práce je hotovo. Každý kůň odvozní skládce přiblížil zhruba osm kubíků dřeva. „Koně dnes odvedli skvělou práci,“ pochvaluje si kočí a dodává: „Už se těší na oběd, stejně jako já.“

Pokud vás práce koní v lese zaujala a zajímá, nenechte si ujít náš videoseriál, který bude k vidění na Youtube kanálu Lesů České republiky. Dozvíte se, jak koně přibližují dřevo v páru, jak spolupracují s lesní technikou nebo jak pracuje podkovář.

Michal Komárek

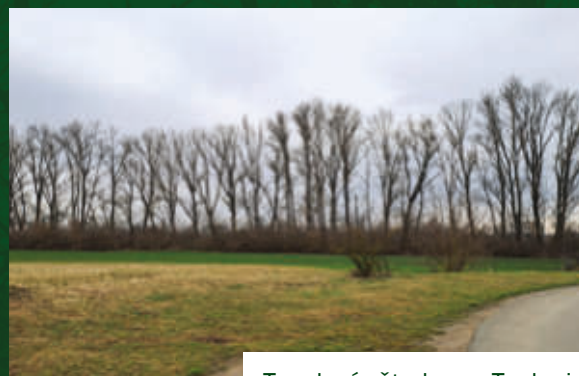

VĚTROLAMY POMŮŽOU PROTI EROZI I DALŠÍM VLIVŮM ZMĚNY KLIMATU

Stále častější klimatické extrémny související zřejmě s klimatickou změnou se nejvíce projevují v nejsušších oblastech naší republiky. Proto je dnes třeba věnovat pozornost opatřením, která mohou tyto negativní důsledky pomoci zmírnit. Jedním z těch vhodných jsou i větrolamy. A právě jejich přínos a možnosti nám přiblížil JAN DOVRTĚL, referent ochrany přírody z Lesního závodu Židlochovice.

Co si můžeme pod pojmem větrolam představit?

Obecně lze považovat za větrolam úzký pás lesa v otevřené zemědělské krajině, který slouží především k omezení větrné eroze. Proto se také většina větrolamů nachází v rovinatých převážně zemědělských oblastech jako jsou u nás jižní Morava nebo v Polabí. V těchto intenzivně zemědělsky obhospodařovaných oblastech je to často jediná vzrostlá dřevinná vegetace. Kromě toho, že omezují větrnou erozi, plní i další funkce jako je krajinnotvorná, ekologická, klimatická. Větrolamy poskytují mnohdy v zemědělské krajině životní prostor pro druhy zvířete a umožňují migraci i drobných organismů přes širé lány zemědělské půdy.

Topolový větrolam u Tvrdonic.

Funkcí tedy mají větrolamy hned několik a v krajině jsou nepřehlédnutelným prvkem. Lze je také nějak charakterizovat z pohledu katastru nemovitostí?

Většinou se jedná o lesní pozemky. Tyto porosty jsou zpravidla kvalifikovány podle zákona o lesích jako les zvláštního určení se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodochrannou, klimatickou nebo krajinnotvornou. Samozřejmě bychom našli „větrolamy“, které nemusí být vedeny jako les. Přirozeně existují i další krajinné liniové prvky, například aleje, biokoridory, ochranné pásy, které plní obdobný účel jako větrolam.

Ale vraťme se ještě na začátek.

Dá se určit, kdy a proč vznikla největší potřeba větrolamy vysazovat?

Hlavním důvodem pro výsadbu větrolamů byla snaha omezit sílu větru, který působil a někde i dnes může způsobit značné škody odnášením drobných částic půdy a tím ji ochuzovat. Tento problém byl u nás v minulosti největší poté, co došlo ke scelování zemědělské půdy. To bylo také důvodem, proč byly na jižní Moravě v 50. a zřejmě ještě i v 60. letech provedeny rozsáhlé výsadby větrolamů. Vlastní funkce větrolamu spočívá v tom, že na návětrné straně působí jako bariéra a snižuje rychlost proudění větru. Tím se snižuje i jeho schopnost unášet drobné částice půdy.

Zastavit vítr v krajině se nám asi úplně nepodaří a zřejmě to není ani cílem, ale jak hodně ho můžeme a umíme přibrzdit?

Podle odborné literatury rozlišujeme větrolamy podle účinnosti s jakou omezují proudění větru na prodávavé, poloprodávavé a neprodávavé. Prodávavý větrolam je složený z jedné nebo dvou řad stromů, kdy keřové patro obvykle chybí. Poloprodávavý větrolam patří mezi nejvhodnější řešení. Kombinuje stromové a částečně i keřové patro. Vítr větrolam může obtéct, ale část jím projde.

Za větrolamem se obě vzduchové masy spojí a výsledek obou proudů sice směřuje k půdě, ale až po větší vzdálenosti. Neprodávavý tvoří pro vítr pomyslnou stěnu, kterou musí vítr obtéct. U neprodávavého větrolamu se sice rychlost větru velmi sníží, ale pouze na kratší vzdálenost.

Silná větrná eroze zachycena na fotografiích nedaleko Lanžhotu na jižní Moravě v dubnu 2017. Otevřený prostor neosetý zemědělské půdy v jarním období, sucho a větrné počasí, to je kombinace faktorů, které mohou způsobit silnou větrnou erozi.

Přestože se může větrolam jevit na první pohled jako jednoduché řešení, určitě má jeho prostorová struktura nějaká pravidla.

Větrolamy jsou liniové krajinné prvky. Z hlediska prostorového byly zakládány obvykle jako řadová výsadba. Jádrem větrolamu bylo obvykle založeno jako několik řad hlavní dřeviny nebo směsí několika dřevin, které mají za úkol tvořit „hlavní kostru“ větrolamu. Dřeviny je vhodné vysadit v několika řadách vzdálených například 180 cm od sebe. Vzdálenost řad je třeba volit s ohledem na techniku, která bude používána pro následnou péči. Vzdálenost v řadě je pak třeba volit s ohledem na použitou dřevinu např. 70 cm. U topolů bude tato vzdálenost větší. Na lesních pozemcích je třeba dodržovat požadavky lesnické legislativy tak, aby byly naplněny požadavky na minimální počty stanovené vyhláškou č. 456/2021 Sb. K několika řadám hlavního patra pak z obou stran obvykle přiléhá jedna nebo více řad středního patra. Do středního patra volíme obvykle jiné druhy dřevin než do hlavního patra. Střední patro má tvořit v dospělosti kraj porostní stěny, zpestřovat dřevinnou skladbu a tím pozitivně ovlivňovat i biodiverzitu. Je zde možno použít méně běžné druhy jako je jeřáb břek, oskeruše, různé druhy javorů, lípa, hrušeň, jablonoň, třešeň či další dřeviny. Po obvodu větrolamu je zpravidla vysazena jedna nebo vícero řad keřů, které by ve střední části větrolamu neměly dostatek světla. Keře mají za účel uzavírat porostní plášť v nejnižší části, dále zvyšují biodiverzitu a mohou poskytovat potravní nabídku pro různé druhy živočichů. Vhodná je výsadba domácích druhů jako je kupříkladu ptačí zob, svída, dřín, líska nebo hlohy. Počet řad u jednotlivých částí větrolamu je zásadně ovlivněn šířkou, kterou máme pro výsadbu k dispozici. Šířka větrolamu by měla být alespoň 15 metrů. Existují však také i úzké větrolamy – osm metrů. Zde je limitující především majetková struktura parcel.

Příklad větrolamu s vysokým zastoupením geograficky nepůvodních dřevin. Původní výsadba byla provedena jasanem javorolistým. Keřové patro pak tvoří především netvařec křovištní. Takové porosty jsou zdrojem pro šíření těchto nepůvodních druhů dále do okolní krajiny.

Příklad relativně úzkého větrolamu, jehož hlavní patro je tvořeno usychajícími lípami. Výška větrolamu je značně snížena, větrolam je mezernatý a celkově je jeho funkce omezena. Takové větrolamy je třeba obnovit.

Nová výsadba větrolamu. Vlevo u oplocení je patrná řada keřů ptačího zobu, následuje střední patro. Jádrem větrolamu je tvořeno dubem s doplněním třešně ptačí.

Už jste jmenoval některé méně běžné druhy dřevin vhodné pro použití ve větrolamech. Existuje nějaký klíč, podle kterého se při výběru dřevin řídit?

Vzhledem k tomu, že větrolamy byly vysazovány především v nejnižších nadmořských výškách, jsou ve dřevinné skladbě používány především listnaté dřeviny. Při volbě vhodných dřevin bychom měli vycházet především z podmínek, které v dané lokalitě máme. Jiné dřeviny budeme volit na stanovištích s hlubokou, vodou dobře zásobenou půdou a jiné druhy na vysychavých lokalitách s mělkým půdním profilem. Proto nelze stanovit univerzální model výsadby. Určitě bychom se měli podívat na to, které dřeviny nacházíme v okolí. Jedná-li se o lesní pozemky, lze využít i údaje lesních hospodářských plánů a lesnické typologické mapy. Přitom je třeba respektovat i požadavky lesnické legislativy na příslušný podíl dřevin melioračních a zpevňujících.

Dub cer je perspektivní dřevina využitelná pro výsadby větrolamů především na suchých stanovištích.

Plocha po těžbě připravená hloubkovou přípravou pro výsadbu větrolamu.

Má nějaký vliv na výběr dřevin změna klimatu?

S výhledem na měnící se klima a na oteplení a na častější a delší období sucha, jsou z našich domácích dřevin vhodné dřeviny především duby - dub zimní a letní. Ve větrolamech se jako perspektivní jeví i použití výsadby dubu ceru, který je lépe adaptován na suchá stanoviště, neboť má těžiště výskytu v teplejších aridních oblastech. U dubů lze s výhodou využít i možnost založení větrolamu pomocí sítě. Na suchých stanovištích tím vyřešíme problém s usycháním sazenic při výsadbě, neboť síť většinou neuschne. Obnova či založení hlavního patra větrolamu ze sítě má však i svá specifika podobně jako při obnově v běžných lesních porostech. Pro optimální obnovu formou sítě je třeba mít plochu připravenou bez pařezů původní předešlé výsadby. Dubové semenáčky rostou zpočátku velmi pomalu a vyžadují intenzivní ochranu proti buření, kde se bez využití techniky zpravidla neobejdeme. Dub jako dlouhověká dřevina zajistí relativně dlouhou životnost a stabilitu větrolamu.

Dub má tedy výborné vlastnosti a co další domácí dřeviny?

Z dalších domácích dřevin lze do výsadeb použít kupříkladu habr, třešeň, jeřáb břek ale i javory, lípy. Javory a lípy však, jak je patrné na některých výsadbách, nejsou vhodné na vysychavá stanoviště, kde prosychají. Doporučit dnes nelze jasan, který trpí chřadnutím jasanu - chalarou, a nebo jilmy, které usychají v určitém věku na grafiozu.

Větrolamy s významnějším zastoupením jasanu často přestávají být funkční. Jasan usychá v důsledku chřadnutí (*Chalara fraxinea*).

Mluvil jste o vhodných druzích dřevin, jak je to s možností použití geograficky nepůvodních dřevin ve větrolamech? Jsou pro výsadby větrolamů vhodné?

V minulosti se zkoušely ve větrolamech na jižní Moravě různé dřeviny včetně dřevin nepůvodních.

V hlavním patře byly vysazovány kupříkladu ořešáky černé, javor jasanolistý. V keřovém patře pak nacházíme i keře je netvařec křovitý, žanovec měchýřník či některé druhy zimolezů. Jako příměs byly vysazovány i některé naše méně běžné dřeviny jako je moruše či mahalebka. Použití geograficky nepůvodních druhů je dnes problematické, neboť dle zákona na ochranu přírody a krajiny podléhá záměrné šíření geograficky nepůvodních druhů povolení orgány ochrany přírody. I když to neplatí pro druhy v případě, kdy se hospodář dle schváleného lesního hospodářského plánu, ne vždy je možno nepůvodní druhy využít (kupříkladu je-li výsadba spolu-financována z dotačních zdrojů za podmínek stanovených ochranou přírody). V minulosti byly často do hlavního patra používány různé druhy šlechtěných topolů, které rychle vytvořily požadovaný bariérový efekt, ale na sušších stanovištích značně utrpěly v důsledku dlouhodobého deficitu srážek v suchých letech. Různé klony šlechtěných topolů však mají stále své opodstatnění a byla by chyba je na dobrých stanovištích zavrhnout, a to především pro jejich schopnost plnit rychle funkci vysoké větrné bariéry.

Topolový větrolam jehož hlavní patro se začíná rozpadat.

Když dnes projíždíme krajinou jižní Moravy po dálnici D2 směrem na Břeclav nebo po rychlostní komunikaci z Brna na Mikulov či z Pohořelce na Znojmo, můžeme si povšimnout, že některé větrolamy jsou již mezernaté, a tím je omezena jejich hlavní funkce. Jaké jsou příčiny?

Jednak je třeba mít na paměti, že větrolamy byly na jižní Moravě zakládány především v 50. letech minulého století a mnohé z těchto výsadeb už v důsledku věku dospěly do fáze postupného rozpadu. Často byly do hlavního patra používány relativně krátkověké topoly. Ke zhoršení zdravotního stavu přispěla i série suchých let po roce 2015, kdy v letních měsících nastala období vysokých teplot s minimálními srážkovými úhrny. Mezi další faktory, které zhoršily stav především větrolamů se zastoupením jasanů bylo i chřadnutí jasanu - *Chalara fraxinea* - podobně jako grafioza u jilmů. Kratší životnost výsadeb lze vysvětlit často i extrémními podmínkami, ve kterých jsou větrolamy vysazovány. Obvykle se jedná o otevřené vysychavé větrné lokality. Nemalý vliv na špatném zdravotním stavu má i expozice větrolamů úletům různých herbicidů používaných v zemědělství. Mnohé z větrolamů jsou v majetku obcí či jiných subjektů, které špatný zdravotní stav neřeší a obnovu oddalují.

Za jak dlouho po vysazení je větrolam schopen plnit svoji funkci?

Pokud se týká hlavní funkce větrolamu, tj. snižovat rychlost větru a tím i snižovat jeho unášecí schopnost a omezovat erozi půdy, je pro jeho efektivitu zásadní výška větrolamu. U mladých výsadeb je tedy logické, že nebudou mít tuto schopnost tak velkou. Jak rychle začne výsadba plnit funkci větrolamu tak záleží na použité dřevinné skladbě, stanovišti a šířce větrolamu. S věkem a rostoucí porostní výškou však tato účinnost narůstá. U větrolamů se uvádí, že je schopen ovlivnit rychlost větru a tím i erozi na návětrné straně ve vzdálenosti desetinásobku výšky větrolamu a na závětrné straně do vzdálenosti dvaceti pěti (někdy i třiceti pěti) násobku výšky větrolamu. Větrolamy však plní i další funkce, které mohou plnit už i mladé porosty.

Problematika větrolamů má svoje specifika. Vyžaduje tedy od lesníků i jiný přístup?

Větrolamy jsou účelovými lesy. Jejich smysl není především v hospodářském využití, ale mají prioritně sloužit k ochraně zemědělské půdy a ke zlepšení krajinných poměrů. Proto by k nim měl být i lesnický přístup jiný, než u běžného hospodářského lesa. U větrolamů není prioritou produkce kvalitní dřevní hmoty, což se může projevit ve volbě dřevinné skladby při založení větrolamu. Výchovné zásahy by měly být vedeny jiným pohledem. Taktéž dosažení mýtního věku dřevin není důvodem k obnově větrolamu, pokud je stále funkční.

ZÁMEČEK A KAPLE SV. HUBERTA NA BOUBÍNĚ

Hora Boubín je pátý nejvyšší vrchol české části Šumavy a třetí nejvyšší v Jihočeském kraji (1362 m n. m.). Svoji jedinečností a přírodním bohatstvím přitahuje již několik generací lesníků a přírodovědců a v současné době ožívá zájem o tuto oblast také z pohledu turistiky a cestovního ruchu. To byl také jeden z důvodů, proč byla na jižních svazích v nadmořské výšce 1150 metrů vybudována lovecká chata, jež je nejvýše položenou obytnou stavbou v celém masívu Boubína. Společně s kaplí sv. Huberta a vyhlídkovou terasou do kraje tvoří lovecká chata areál, který je připomínkou původních staveb, které zde byly vybudovány již před sto lety.

Historie loveckého záměčku

Boubínský lesní komplex patřil až do první pozemkové reformy významnému šlechtickému rodu Schwarzenbergů. Boubínské lesy byly kromě vysoké kvality porostů proslulé i chovem jelení zvěře, jež byla do této oblasti (po vystřílení kolem roku 1827) koncem 19. století opět vysazena. Ovšem stavy jelení zvěře se díky absenci přirozených nepřátel rychle zvyšovaly, a záhy byly patrné velké škody na mladých porostech a také na sousedních zemědělských pozemcích místních obyvatel. Proto Schwarzenbergové přistoupili kolem roku 1900 k vytvoření obory. Její součástí se stal také lovecký záměček, chata pro služebnictvo a stáje, které nechal vybudovat kníže Adolf počátkem 20. století. Na louce pod záměčkem byla zřízena střelnice, kde mohli lovci zkoušet své zbraně a zdokonalovat své střelecké schopnosti. V roce 1905 byla postavena dřevěná kaple, zasvěcená sv. Hubertovi – patronu myslivců, ve které byly před zahájením lovu slouženy mše svaté. Lovecký záměček ožíval každoročně především na podzim v době jelení říje.

Historie po zestátnění Boubína

Po zestátnění Boubína přemístili v roce 1931, dle tehdejší úmluvy, Schwarzenbergové lovecký záměček a kapli sv. Huberta na své statky v Hluboké nad Vltavou do míst dnes známých jako Stará obora. Na Boubíně zůstaly pouze podezdívky, stáje a chata pro služebnictvo. Neboť byl zub času nemilosrdný, podezdívky začaly zarůstat a kvůli vodě, mrazu a kořenům stromů se začaly rozpadat. Nejprve se zřítla celá západní část podezdívky záměčku a zbývající část porostla dřevinami tak, že na konci devadesátých let bylo při pohledu od příjezdové cesty téměř nepatrné, že se jedná o zbytek někdejší stavby. Podezdívka kaple se zachovala až do současnosti téměř celá, zřejmě díky svým menším rozměrům. Také stáje pomalu chátraly a v šedesátých letech byl stav již tak kritický, že byla dřevěná stavba stržena a spálena. Jen chata pro služebnictvo byla nadále využívána jako lovecká chata, tím měla stavba zajištěnu alespoň základní údržbu. V roce 1961 došlo k zásadní velké přestavbě lovecké chaty a dále byla využívána personálem státních lesů, především jako zázemí pro lovecké hosty, ale sloužila také jako chata rekreační. V devadesátých letech již objekt využíván téměř nebyl z důvodu špatného stavu původních dřevěných konstrukcí (napadení dřevomorkou domácí).

Výstavba nového Záměčku

Pro celkovou sešlost lovecké chaty přistoupily Lesy České republiky, lesní závod Boubín, v roce 2000 ke komplexní rekonstrukci stavby. Prvotní úvahy se ubíraly směrem k obnově původního loveckého záměčku, ale z finančních důvodů se od tohoto záhy upustilo a rozhodlo se o zbourání stávající lovecké chaty a na jejím místě vybudování nové. Tento projekt zahrnuje v rámci programu 2000 i další objekty – opravu části podezdívky původního loveckého záměčku, která slouží jako terasa pro odpočinek s nádherným výhledem do kraje směrem k hraničnímu hřebeni s Plechým, Trojmeznou horou a Třístoličnickem, za dobré viditelnosti lze spatřit také mohutné alpské štíty.

Kaple sv. Huberta

V roce 2001 byl projekt završen výstavbou dřevníku a obnovou kaple sv. Huberta na místě kaple původní. Projektová dokumentace byla zhotovena dle dobových fotografií. 3. října 2001 kapli sv. Huberta slavnostně vysvětil Mons. Kavale, generální vikář českobudějovické diecéze, a 1. listopadu 2001 byla provedena kolaudace celého areálu nového „Záměčku“. Tímto dnem byl zároveň předán do užívání odborné i laické veřejnosti.

Milan Zevl | LZ Boubín

Video s reportáží o Loveckém záměčku

S OCHRANOU PROTI KLIKOROHU BOROVÉ MU MŮŽE POMOCI I BŘEZOVÉ ZMLAZENÍ

PETR DOLEŽAL, MARKÉTA DAVÍDKOVÁ

Projekt Grantové služby Lesů ČR, s. p., zaměřený na bionomii klikoroha borového přinesl několik zajímavých poznatků o životním cyklu tohoto škůdce a ochraně před ním. Projekt se postupně vyvíjel dle požadavků zadavatele a zjištěných informací, takže v posledních dvou letech se spektrum sledovaných lokalit rozšířilo i na území Vojenských lesů a statků, s. p. Nejvýznamnější výsledky s přesahem do praxe shrnuje následující text.

Klikoroh borový patří mezi významné škůdce jehličnatých sazenic. Dospělci vyhledávají na jaře místa vhodná pro žír a rozmnožování. Orientují se čichem, přičemž nejatraktivnější látky zahrnují především ethanol a α -pinen. Obě složky se uvolňují nejen z pařezů, ale i těžebních zbytků, včetně štěpků, takže i jejich ponechání na lokalitě může vést k navýšení škod na sazenicích. Na vhodná místa klikorozi létají. Z vlastních pokusů i starší literatury vyplývá, že letící jedinci mohou překonat i vzdálenost několika kilometrů. Po nalezení vhodné lokality dochází k částečné atrofii létacích svalů a ušetřená energie je investována do rozmnožování. I tak jsou však dospělci velmi aktivními „chodci“ a po holině se poměrně čile přemísťují. Lákají je zejména místa zarostlá buřením s povrchem překrytým vrstvou hrabanky, která udržuje půdní vlhkost. Citlivé receptory na chodidlech umožňují výběr vhodného substrátu pro kladení vajíček a klikorozi se snaží vyhýbat místům s minerální půdou. Takzvaná skarifikace či příprava půdy a důsledné odstraňování buřene má proto značný vliv na snížení škod na sazenicích, což bylo na lokalitách na území LS Klášterec nad Ohří prokázáno. Zároveň se potvrdila i výhodnost podsadeb, které byly provedeny v prosvětlených listnatých či jehličnatých porostech.

Velmi zajímavý výsledek přineslo testování potravních preferencí klikorohů. Mezi nejvíce upřednostňované sazenice patřila douglaska tisolistá a smrk ztepilý, následovala borovice lesní a modřín opadavý. Jedle bělokorá byla poškozena jen málo. Klikorozi však konzumovali i listy břízy bělokoré, což ovšem vedlo k jejich zvýšené úmrtnosti. Tuto skutečnost jsme testovali i v přírodních podmínkách na několika lokalitách, kde byla bříza v příměsí 5-20 %, případně bylo ponecháno její přirozené zmlazení. V porovnání s plochami bez břízy bylo poškození jehličnatých sazenic o téměř 20 % nižší. Je proto vhodné přirozené zmlazení břízy z holin neodstraňovat.

Klikorohové borové jsou polyfágní, žír a vývoj proto mohou prodělavat na více druzích dřevin. To však neznamená, že by všechny byly stejně vhodné. V rámci projektu jsme se zaměřili i na tuto problematiku a podařilo se nám potvrdit, že nejrychlejší vývoj, největší hmotnost a nejvyšší délku života dosahovali jedinci, kteří se živili potravou z borovice lesní, modřínu opadavého a smrku ztepilého. Naopak douglaska tisolistá, jedle bělokorá a jedle obrovská byly méně vhodné, ovšem borové schopni prodělat na nich kompletní vývoj. Dospělci jsou navíc dlouhověcí, nejstarší jedinci, které jsme chovali v laboratorních podmínkách a krmili větvičkami smrku a borovice, se dožívali i pěti let. Ze starých a mladých klikorohů jsou složeny i lokální populace, přičemž zvláště v posledních letech vlivem teplých vegetačních sezón pravidelně dochází k tomu, že mladá generace založená na jaře vyletí již v průběhu září a může výrazně zvýšit poškození sazenic. Výskyt žíru je proto třeba sledovat i v tomto období, a dle situace provést dodatečné ošetření insekticidem.

Dalším zkoumaným okruhem bylo posouzení možností odchytu dospělců a využití mechanických ochran sazenic, zejména vzhledem k možnému plošnému zákazu některých insekticidních látek v budoucnu. Z mechanických ochran se nejlépe osvědčil nátěr Hylonox, který je ovšem problematický, jelikož jeho silná vrstva sice poskytne ochranu proti žíru, ale zároveň brání v růstu sazenic a může vést k zaškrcení kmínků. Poměrně dobře fungovaly i límce HyloPro a insekticidní náplasti z nanomateriálu. Naopak silné poškození vykazovaly sazenice ošetřené voskem a límci HyloPro Bio z rozložitelného bioplastu. Bioplast totiž obsahuje velké množství celulózy, která klikorohy přitahuje. Do značné míry se tak stírá výhoda rozložitelného materiálu, který není třeba z lokalit sbírat po otevření zámků límce.

Mimo mechanických ochran sazenic byly testovány i různé metody snižování populační hustoty klikorohů odchytom, zejména pomocí tradičních lapacích kůr a komerčně dostupných pastí Witatrap. Na základě získaných poznatků byla následně vyvinuta vlastní past, která eliminuje nedostatky předchozích řešení a omezuje nežádoucí odchyt necílových druhů. Lapací kůry vykazovaly ve sledování stabilně dobré výsledky. Jedná se o přirozený prostředek, přičemž atraktivní jsou nejen větvičky, ale i samotná kůra. Z této skutečnosti pak zároveň vyplývají nevýhody. Za suchého a teplého počasí kůra vysychá, za deštivého počasí dochází k rozvoji plísní. Obě situace dramaticky snižují výše odchytu, takže optimální interval výměny kůry leží mezi třemi a čtyřmi týdny. Výraznou nevýhodou je rovněž poměrně pracná výroba kůr. Pasti Witatrap eliminují popsané nedostatky, ovšem jejich účinnost je závislá na použitém atraktantu. Odparník Hylowit, který je k pastem dodáván, uvolňuje nejvíce účinných látek do dvou týdnů po instalaci, čemuž odpovídá výrazný pokles odchytů v následujícím období. Tuto nevýhodu eliminují odparníky Pheagr HA, které jsou v současné době rovněž na trhu. Mezi konstrukční nevýhody Witatrapu patří velikost vstupních otvorů a hladký povrch vstupních mřížek, který klikorohy odpuzuje. Při použití v terénu je třeba mřížky překrýt vrstvou hrabanky. Nově navržené pasti pak fungují jako klasická zemní past s mřížkami na odtok vody ve dně. Velikost vstupního otvoru zamezuje odchytu střevlíků rodu Carabus, a výběr pastí urychluje dvouplášťová konstrukce. Vnější plášť zůstává uložen v zemi a po odkrytí víka je vyjmuta pouze vnitřní nádoba s odchycenými klikorohy. Žlutá víka zároveň působí atraktivně, jelikož klikorozi kladně reagují na světlé barvy. V roce 2022 bylo na několika lokalitách na území LS Český Krumlov prokázáno, že pasti v hustotě 50 ks/ha a vyšší mohou poškození sazenic snížit o několik desítek procent za vegetační sezónu.

past na klikoroha

Poděkování

Zvláštní poděkování patří všem zaměstnancům Lesů ČR, s. p., a VLS, s. p., kteří se podíleli na práci v terénu a zajištění lokalit a materiálu pro řešení projektu, případně svými připomínkami směřovali vývoj projektu během řešení tak, aby bylo dosaženo co největšího praktického dopadu. Zejména Ing. Stanislavu Liškovi a Petru Mourkovi z LS Klášterec nad Ohří, Ing. Venuši Plchotové, Ing. Radku Pomijemu, Ing. Petru Konfrštovi a Ing. Václavu Zaunmüllerovi z LZ Boubín, Ing. Ladislavu Půlpánovi a Ing. Martinu Zavrtálkovi z ředitelství Lesů ČR, s. p., a Ing. Pavlu Českoví, Ph.D., a Ing. Stanislavu Marvalovi z VLS, s. p. Za finanční podporu, bez níž by projekt v tomto rozsahu nemohl být realizován, děkujeme GS LČR.

ŠKOLICÍ STŘEDISKO

Školící středisko Lesů ČR v Nižboru nabízí zájemcům kvalifikaci pro obsluhu motorové pily, křovinořezu, těžbu dříví motomanuální a těžebně-dopravními stroji. Školení se koná v učebnách a dílnách školícího střediska, na simulátorech, trenažérech a také v reálném prostředí lesa s praktickou částí přípravy.

Další informace včetně ceníku naleznete na webu Lesů ČR v záložce Školící středisko.

VÝZNAMNÉ STROMY LČR

Jedle zvaná Vévodkyně

Tato jedle bělokora je největší evidovanou jedlí v České republice a absolutně největším stromem v Jeseníkách. Podle pověsti se pod touto jedlí zastavoval arcivévoda Evžen – 58. velmistr řádu německých rytířů. Ten zde pobýval zejména v letech 1909–1913, kdy nechal stavět v Karlově Studánce takzvaný Lotrinský dům (dnešní Slezský). Vévoda Evžen byl znám jako velký milovník historie a sběratel. Zasloužil se o opravy a záchranu řady kulturních památek. Dal provést parkové úpravy a výsadby v lázních Karlova Studánka a nechal rozšířit zámecký park v Bruntále. V období, kdy tudy jezdíval, mohlo být této jedli kolem sta let.

Strom je vyhlášený
za památný
od roku 2001.

Základní míry při vyhlášení:

Výška stromu: 44 m
Obvod kmene: 440 cm
Odhadované stáří: 180–230 let

ADJUNKTEM NA LÉTO NA SPRÁVĚ TOKŮ

Hledáš smysluplnou brigádu na letní období?

Studuješ střední (věk 18+) nebo vysokou školu se zaměřením na krajinářství/
krajinné inženýrství, vodní hospodářství či vodní/vodohospodářské stavby?

Chceš propojit znalosti získané ve škole s praxí a reálným životem?

Chceš aktivně pomoci se správou vodních toků a nádrží?

Nabízíme:

- brigádu od června do září 2023 pro studenty VŠ, pro studenty SŠ po dobu letních prázdnin
- hodinový výdělek až 136 Kč/hod.
- min. doba trvání brigády 1 měsíc
- náplň brigády bude např.:
 - ve spolupráci se správcem toků provádět prohlídky vodních toků a vodních děl, kontrola břehových porostů
 - vypomáhat při prohlídkách a kontrolách staveb (měření konstrukcí, kontrola dokladů)
 - a spoustu dalších zajímavých činností...

Tvoje působiště bude na některé ze sedmi správ toků,
více v kontaktech na www.lesy-cr.cz.

V případě zájmu prosím zašli své stručné CV a název správy toků,
o kterou máš zájem, na email: brigada@lesy-cr.cz,
určitě se ti ozve.

